

Archeologienota
Drongen (Gent) – Mariakerksesteenweg 56

Natasja Reyns en Ruth Ferket

Bornem
2020

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns en Ruth Ferket

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2020/12.807/64

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	9
2.3	Onderzoeksopdracht	9
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	9
2.3.2	Beschrijving geplande werken	9
2.3.3	Werkwijze	12
2.4	Assessmentrapport	12
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	12
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	18
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	24
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	27
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	28
3	Samenvatting	29
4	Bibliografie	30
4.1	Publicaties	30
4.2	Websites	30
5	Bijlagen	31
5.1	Archeologische periodes	31

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2020D293

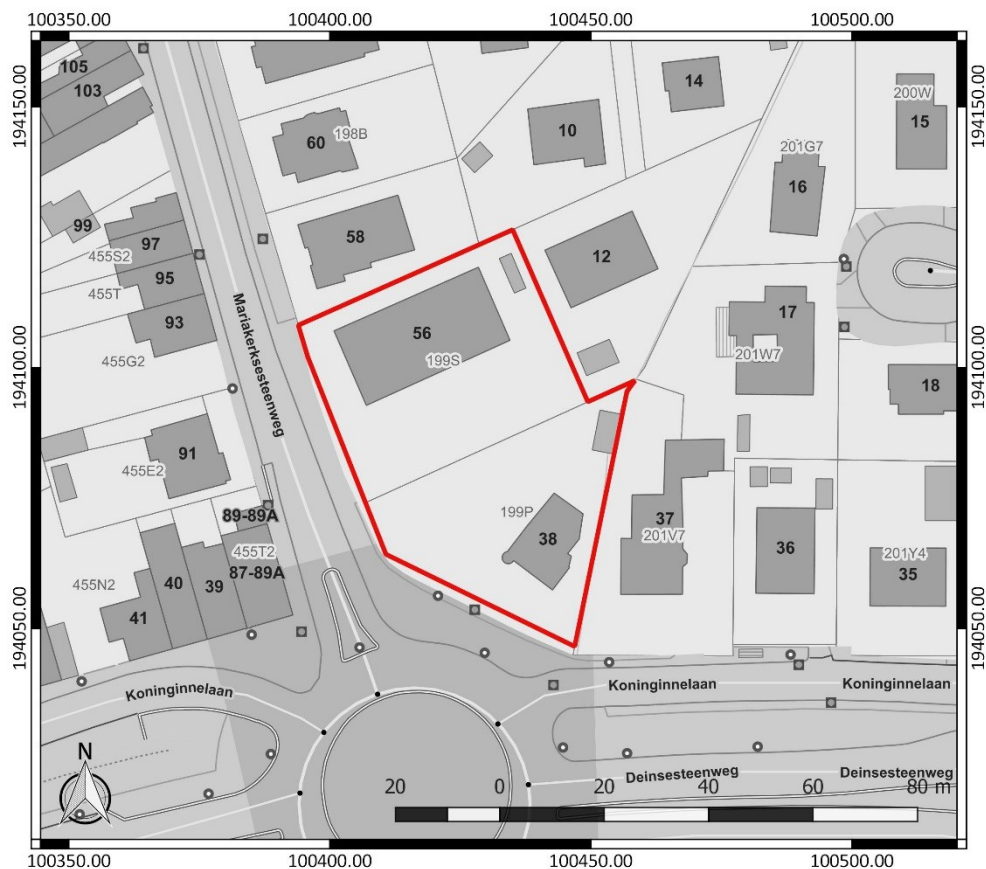
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Gent, Drongen, Mariakerksesteenweg 56, Bassebeek

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 100435, 194126
- 100458, 194098
- 100447, 194047
- 100394, 194108

Kadastraal plan:

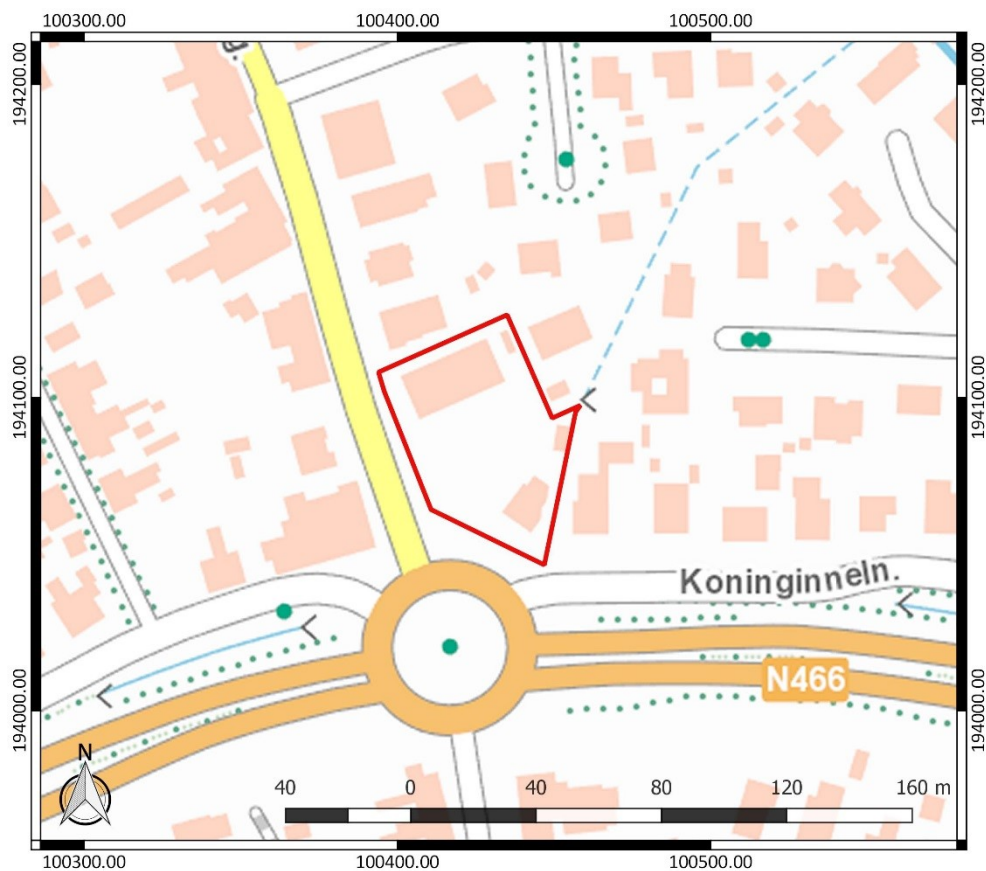

Figuur 1: Kadastraalplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Gent, Afdeling 27/Drongen, Afdeling 1, sectie B, nummers 199p en 199s

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 3116 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

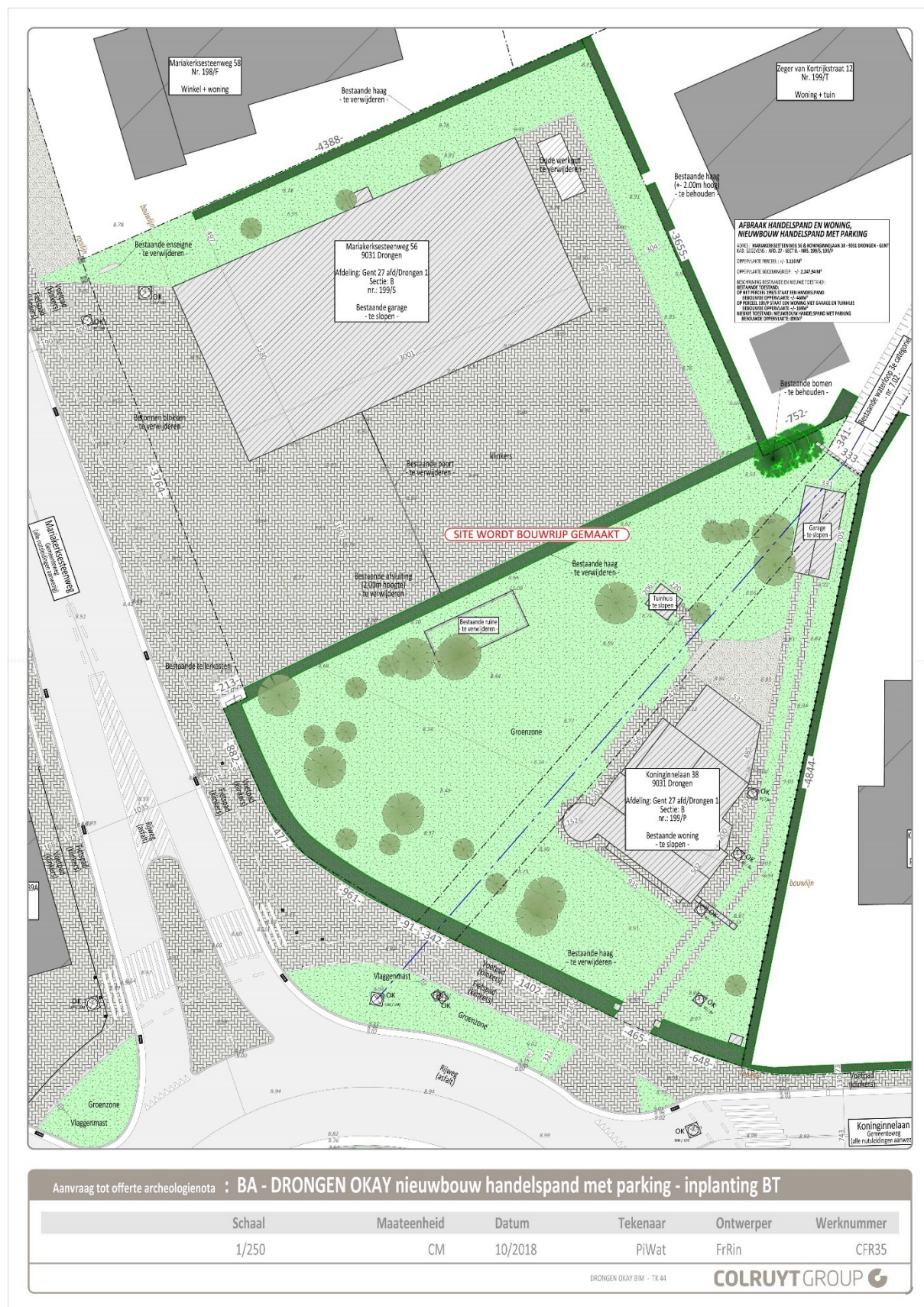
Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 29/04/2020 – 05/05/2020

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, bronstijd, Romeinse tijd, middeleeuwen, akkerland, grasland

Verstoorde zones: Er bevinden zich gebouwen en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Het noordelijke perceel 199s wordt ingenomen door een autogarage en klinkerverharding. Op het zuidelijke perceel 199p bevindt zich een eengezinswoning met tuin. Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringenkaart met aanduiding van de bestaande bebouwing (oranje) en verhardingen (blauw) binnen het onderzoeksgebied (rood). Onderkaart: GRB (www.geopunt.be)

Figuur 4: Bestaande toestand (Colruyt Group)

2.2 Archeologische voorkennis

In het verleden is voor het onderzoeksgebied reeds een archeologienota opgesteld, die aangeeft dat het terrein archeologisch potentieel kent.³ Omwille van een wijziging in de geplande werken, diende een nieuwe archeologienota opgesteld te worden.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

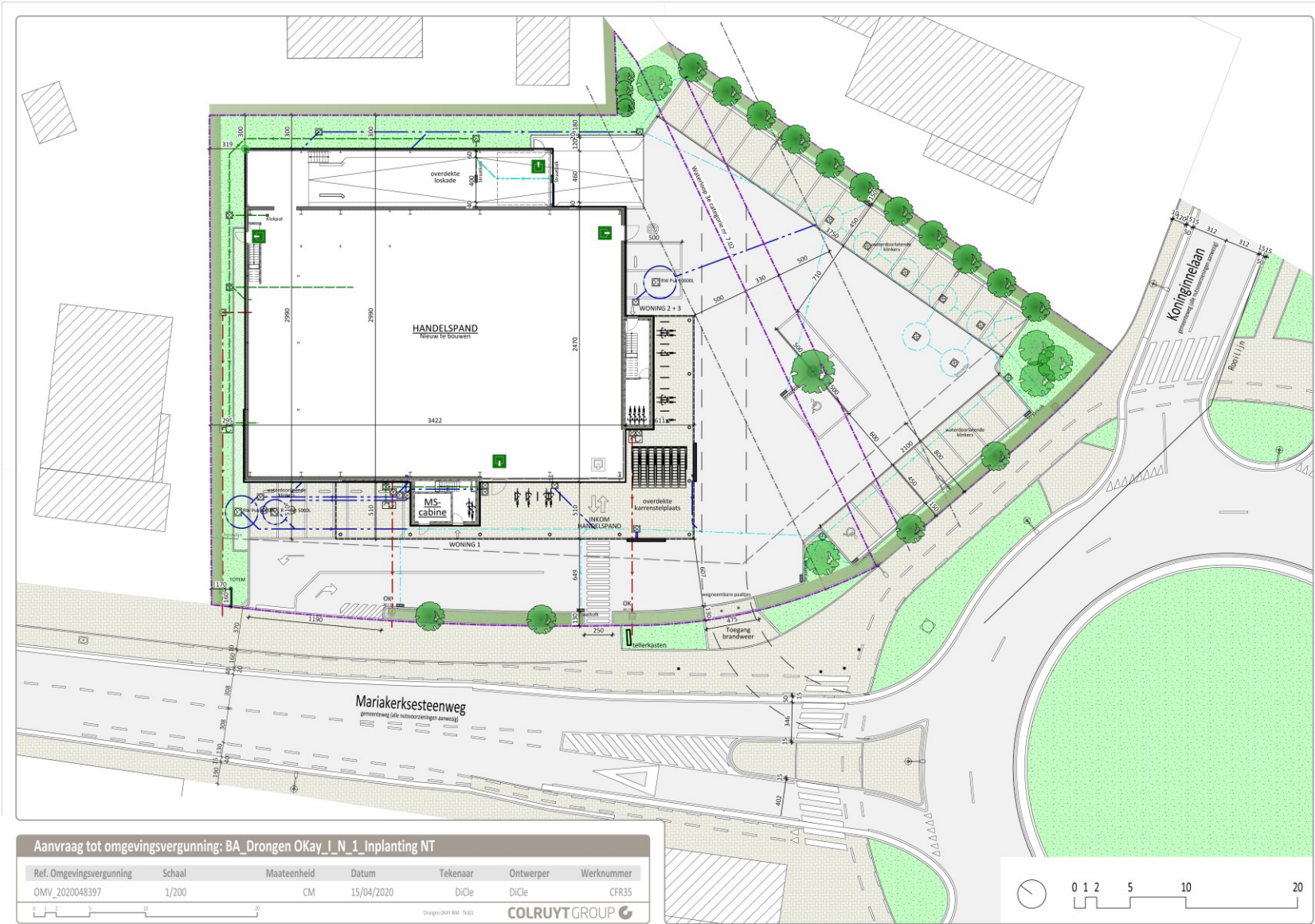
Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt een nieuwbouw handelsruimte van met bijhorende parking gerealiseerd. Op de eerste verdieping worden twee appartementen voorzien en op de tweede verdieping wordt één appartement voorzien. De totale bruto bebouwde oppervlakte op 1 m hoogte bedraagt ca. 1.035 m² (inclusief middenspanningscabine en toegang appartementen op het gelijkvloers; exclusief projectie appartementen in overkraging). De uitgraving van de parking zal een bodemingreep van ca. 60 cm onder het maaiveld betekenen. Het gebouw zelf bestaat uit een staalstructuur waartegen geïsoleerde betonpanelen worden bevestigd. De funderingszolen zijn getekend tot op een diepte van ca. 1,20 m onder het maaiveld, maar de werkelijke diepte zal afhangen van de studie van de ingenieur. De buitencontouren van het gebouw worden tot 80 cm onder het maaiveld uit te graven. De rest van de oppervlakte van de nieuwe bebouwing zal uitgegraven worden tot op een diepte van ca. 40 cm onder het maaiveld.

In het noordoosten van het terrein wordt een loskade voor vrachtwagens voorzien. De loskade kent een verstoringsdiepte van maximaal ca. 1,65 m onder het maaiveld. Ten westen van de nieuwbouw worden een regenwaterput van 10.000 l en een van 5.000 l voorzien. Ook ten zuiden van de nieuwbouw wordt een regenwaterput van 10.000 l voorzien. Ze kennen een uitgravingsdiepte tot ca. 2,50 m onder het maaiveld. In het zuiden van het terrein wordt verder nog een ondergronds infiltratiesysteem voorzien met een verstoringsdiepte van ca. 2,30 m. De overige omgevingsaanleg kent een verstoringsdiepte van ca. 50 à 80 cm. Ter hoogte van de aanplanting van bomen zal plaatselijk een grotere bodemverstoring optreden. De plantkuilen kennen naar schatting een verstoringsdiepte van maximaal ca. 1,20 m onder het maaiveld.

³ Reyns/Ferket 2018

Figuur 5: Ontwerplan (Colruyt Group)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

De dienst Stadsarcheologie Gent werd geraadpleegd bij de opmaak van de vorige versie van de archeologienota.

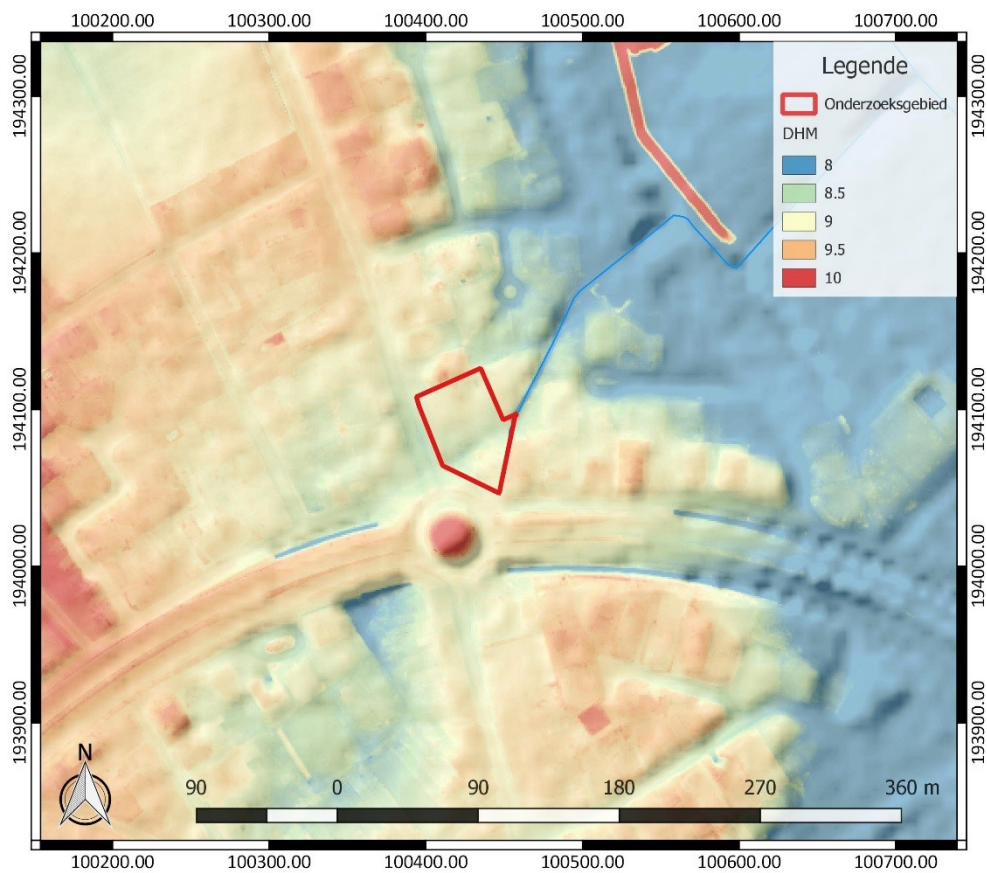
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ten noorden van het centrum van Drongen, tussen de Henri de Sagherstraat in het oosten, de Koninginnelaan in het zuiden en de Mariakerksesteenweg in het westen (Figuur 7). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Bekken van de Gentse Kanalen. Ten noordoosten zijn de Ringvaart Om Gent en de gracht die de Ringvaart flankeert, gesitueerd. Juist ten oosten van het terrein loopt een naamloze waterloop, die zich ten noordoosten van het terrein afsplitst van de gracht van de Ringvaart. De waterloop volgt het verloop van de huidige perceelsgrenzen, wat er waarschijnlijk op wijst dat hij van vrij jonge oorsprong is en voornamelijk een functie als afwateringsgracht kent. Wanneer we echter het digitale hoogtemodel bekijken, zien we een duidelijk reliëfverschil binnen het onderzoeksgebied (Figuur 10). Dit lijkt aan te geven dat de waterloop vroeger binnen het onderzoeksgebied liep. Vermoedelijk werd de loop ervan gewijzigd bij de aanleg van de Deinsesteenweg en de Koninginnelaan ten zuiden van het onderzoeksgebied. Ten zuidoosten stroomt de Leie (Figuur 9).

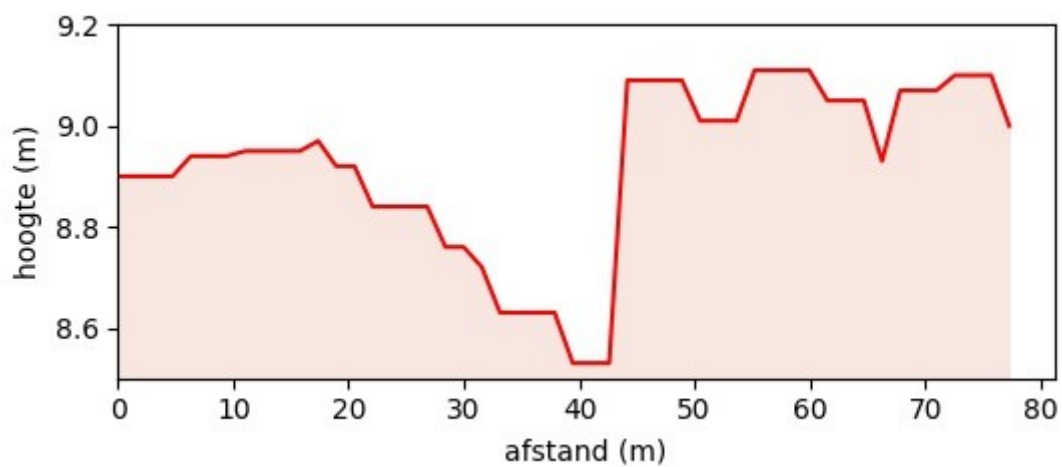
Figuur 7: Luchtfoto van 2017 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 8: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

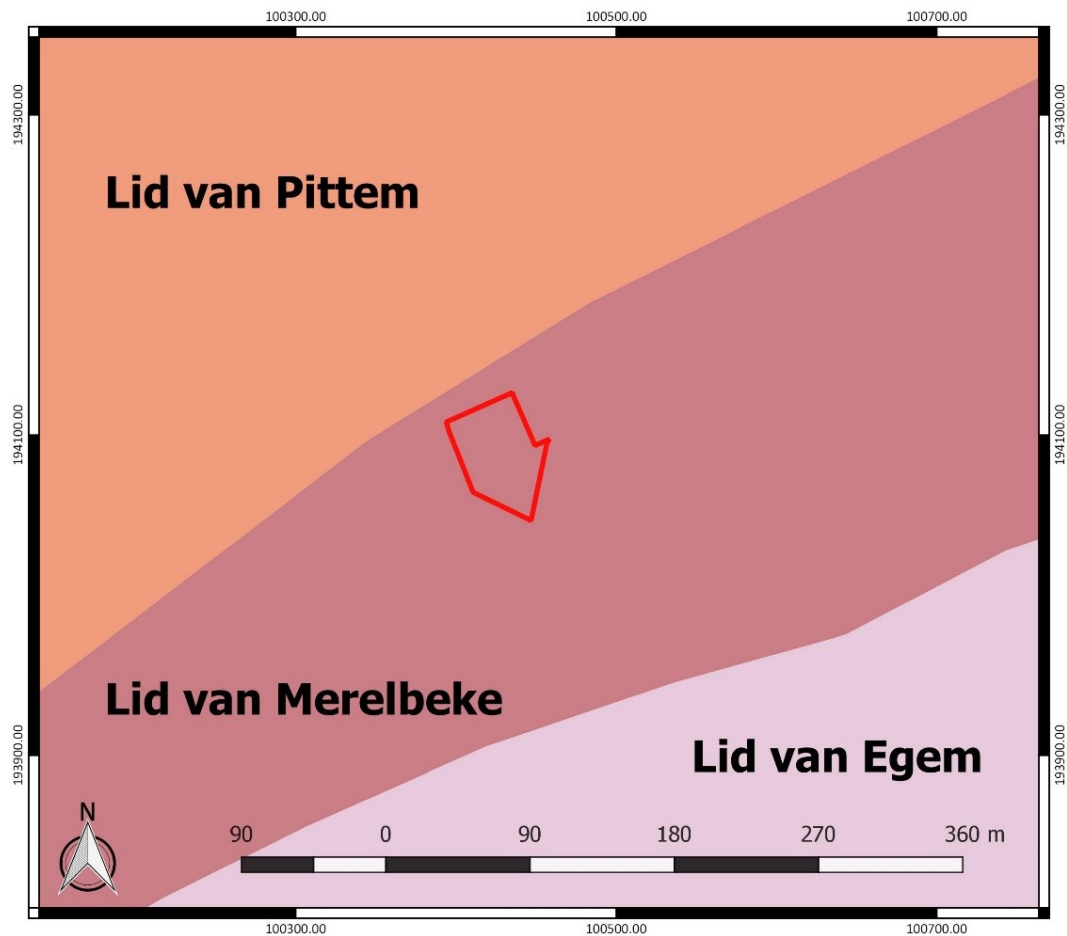

Figuur 9: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 10: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort Drongen tot de Vlaamse Vallei, die een lage, zandige vlakte vormt en een gemiddelde topografische ligging heeft van minder dan +10 m TAW. Het huidige oppervlak van de vallei valt samen met het topvlak van de laatste fluvioperiglaciale Weichseliaanafzettingen. Tijdens het einde van het Weichseliaan en doorheen het Holoceen werd dit oppervlak ingesneden door rivieren en tot laagterras omgevormd. Vervolgens werden de dalen gedeeltelijk opgevuld door jong alluvium. De holocene alluviale valleien van de Leie en de Schelde worden gekenmerkt door een sterk meanderend karakter en liggen op een gemiddelde hoogte van +6 m TAW.⁴ Het onderzoeksgebied bevindt zich ten noorden van de vallei van de Leie, in een iets hoger gelegen gebied (Figuur 8). Het terrein kent een hoogte van ca. 8,5 tot 9,1 m TAW (Figuur 10).

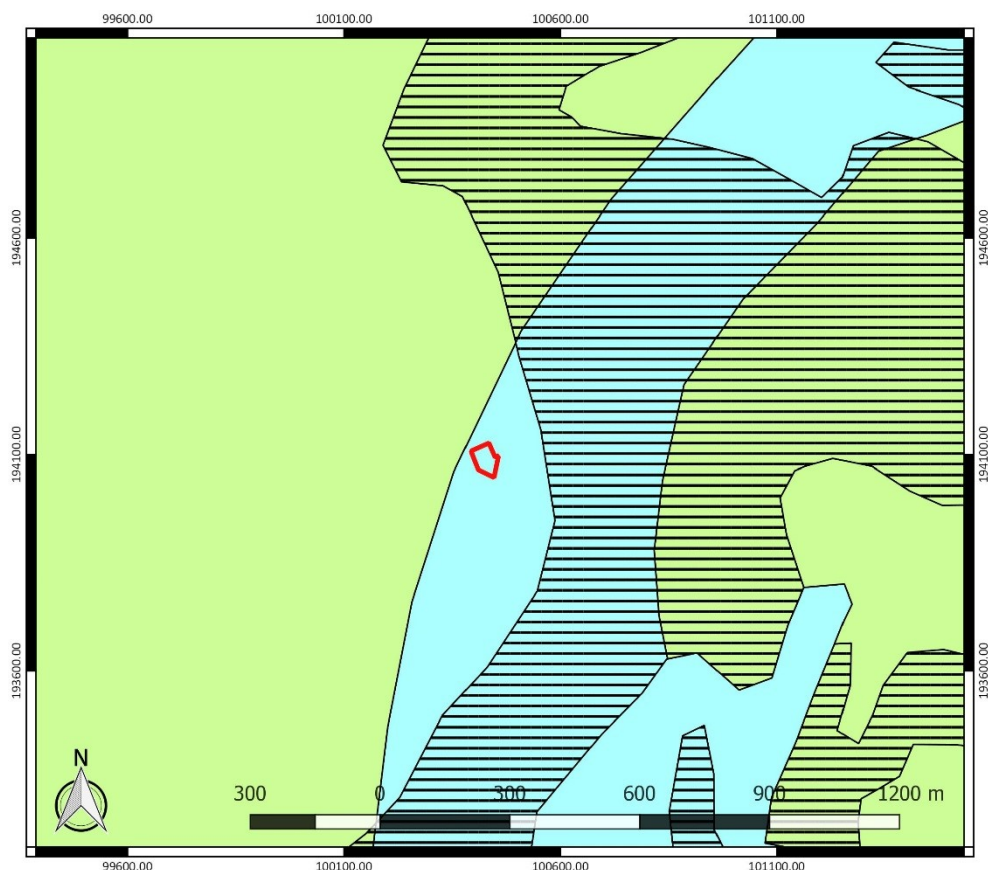

Figuur 11: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

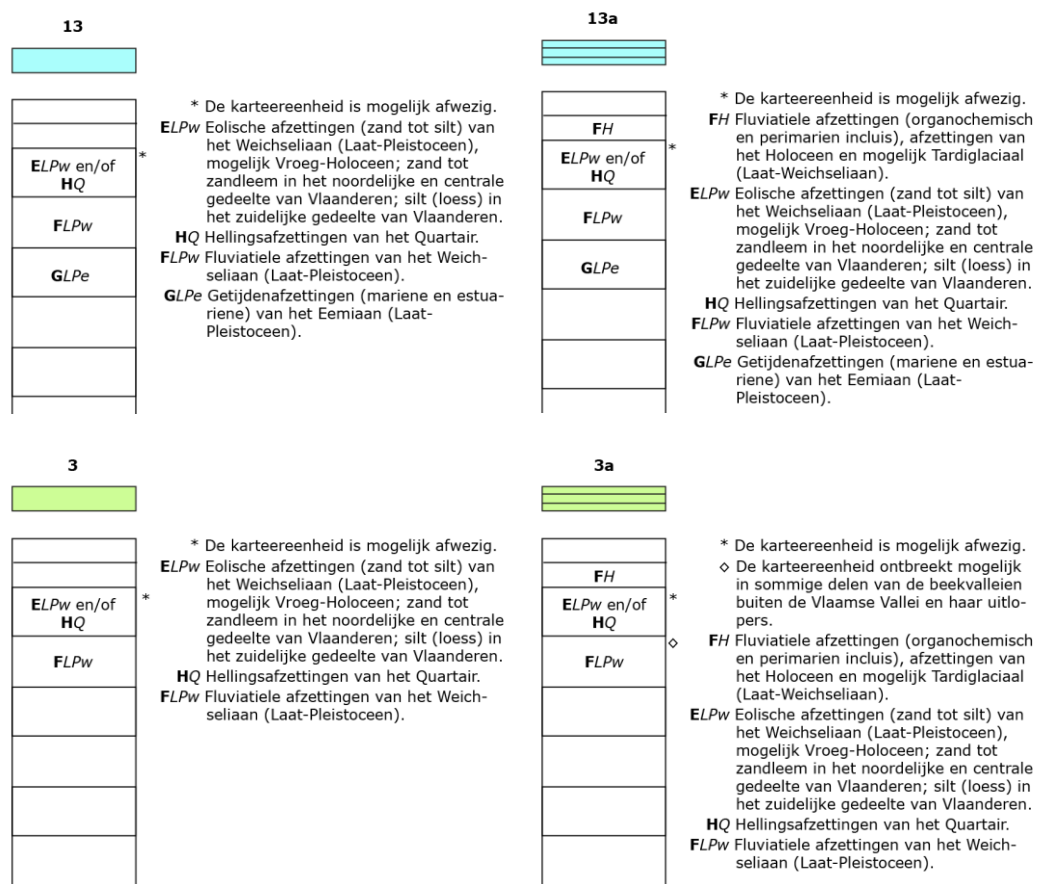
De tertiaire ondergrond (Figuur 11) bestaat uit het Lid van Merelbeke. Dit wordt gekenmerkt door blauwgrijze tot donkergrijze klei met dunne zandlensjes, organisch materiaal en pyrietachtige concreties. Ten zuidoosten van het terrein is het Lid van Egem aangegeven, dat bestaat uit grijsgroen zeer fijn zand, dat glauconiet- en glimmerhoudend is en kleilagen en zandsteenbanken bevat. Ten noordwesten is het Lid van Pittem gesitueerd. Deze ondergrond bestaat uit grijsgroene klei, die sterk zandhoudend, weinig glauconiethoudend en glimmerhoudend is en plaatselijk zandsteenbanken (veldsteen) bevat.⁵

⁴ Vermeire *et al.* 2000, 6

⁵ www.geopunt.be/kaart

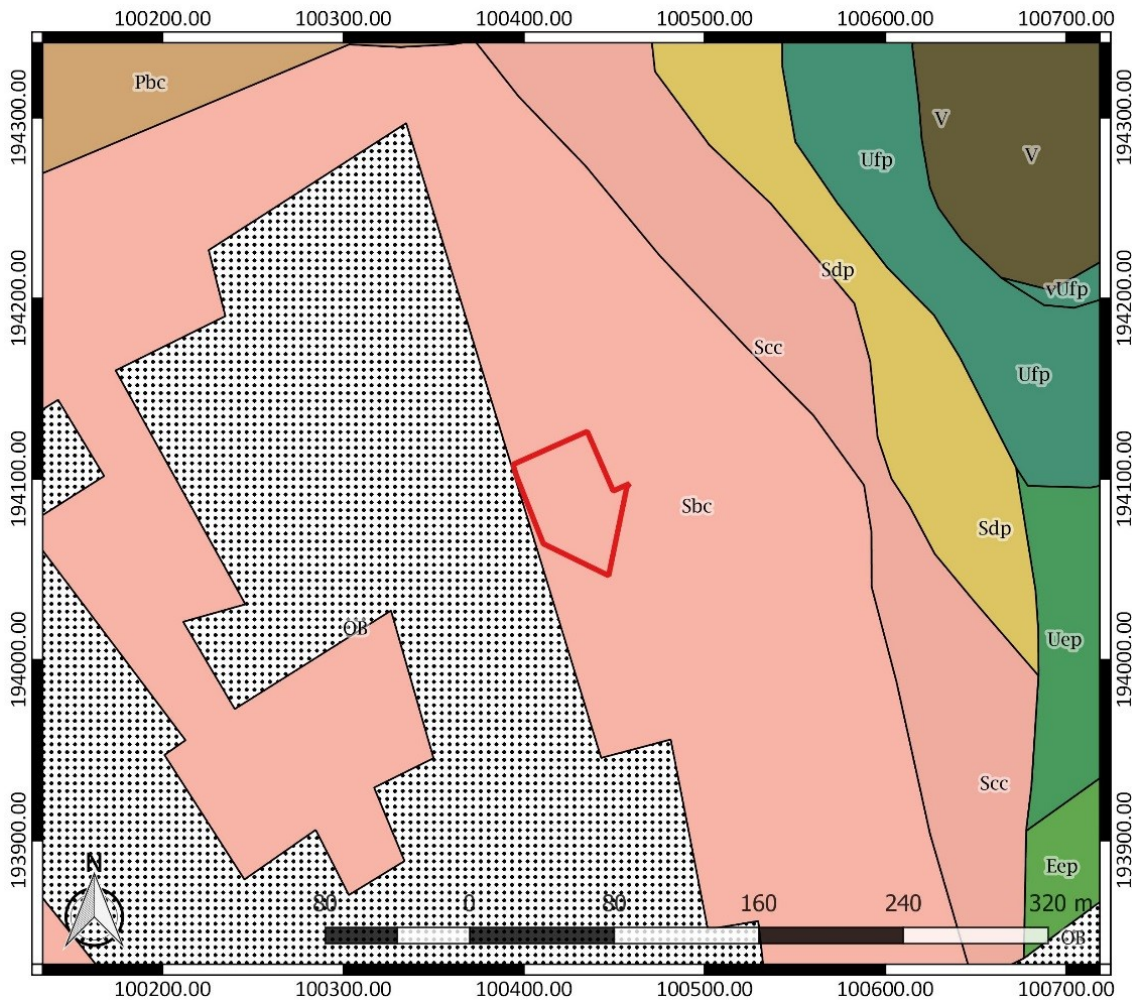

Figuur 12: Quartairegeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 13: Legende bij de quartairegeologische kaart (www.geopunt.be)

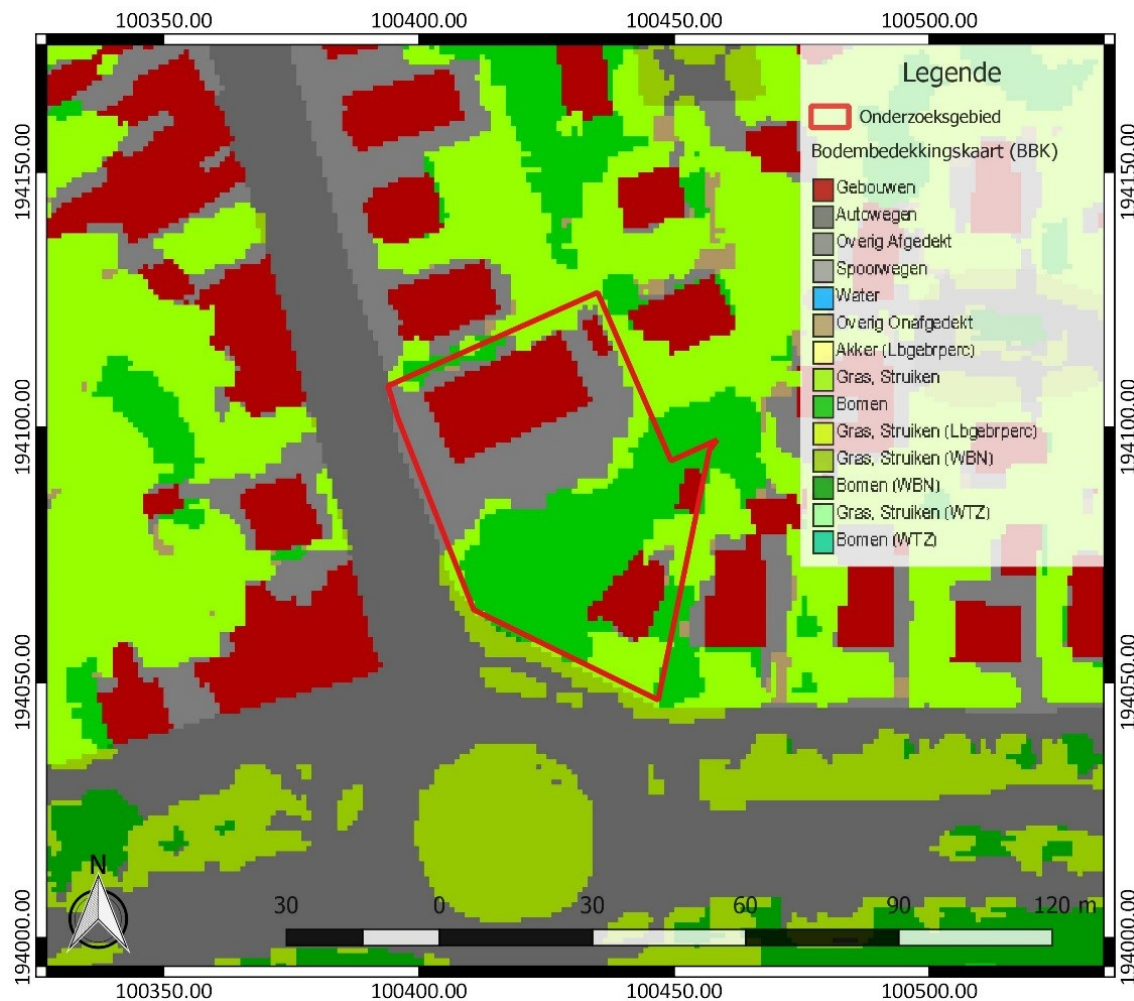
De quartairgeologische kaart (Figuur 12) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden zich fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en getijdenafzettingen van het Eemiaan (Laat-Pleistoceen). In de omgeving (gearceerd weergegeven) komen tevens jongere fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) voor.⁶

Figuur 14: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 14) toont dat in het onderzoeksgebied een droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Sbc) te verwachten is. Ten westen van het terrein is een bebouwde zone (OB) gesitueerd. Ten noordoosten en ten oosten treffen we een matig droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Scc) en een matig natte lemig zandbodem zonder profiel (Sdp). Verder naar het noordoosten en het zuidoosten toe zijn kleibodems aangegeven. Het gaat om een zeer sterk gleyige zware kleibodem zonder profiel (Ufp), met plaatselijk veensubstraat (vUfp) op geringe diepte (ondieper dan 75 cm) en een sterk gleyige (Eep) en sterk gleyige zware (Uep) kleibodem zonder profiel. Ten noordoosten treffen we ook veenbodems (V) aan op de kaart. Tot slot wordt ten noordwesten een droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pbc) aangegeven.

⁶ www.geopunt.be/kaart

Figuur 15: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskartaal gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kartaal ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 15). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7).

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De oorsprong van de naam Drongen is onbekend. De oudste vermelding als “Truncinas” dateert uit 820-822. De heerlijkheid Drongen is één van de oudste gekende heerlijkheden en behoorde oorspronkelijk toe aan de graven van Vlaanderen. Vanaf de 11de eeuw ging de heerlijkheid deel uitmaken van het huis van Aalst. Vervolgens kwam het in het bezit van de heren van Kortrijk. De rechten van de heerlijkheid waren afhankelijk van de Kasselrij van de Oudburg van Gent en vanaf de 13de eeuw werden ze gemeenschappelijk bezit met de heren van Deinze. In 1786 werd graaf Jean-Baptiste d'Hane-Steenhuysse de laatste heer van de heerlijkheid.⁷

Naast de heerlijkheid Drongen telde het grondgebied nog 17 andere heerlijkheden, waaronder die van de abdij. De stichting en de groei van de abdij waren belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis van het dorp. De abdij kwam voort uit een kapittel van seculiere monniken, dat vermoedelijk teruggaat tot de 7de eeuw. In de 12de eeuw werd het kapittel op initiatief van Iwein van Aalst omgevormd tot een Norbertijnerabdij. De abdijkerk, die in de 19de-eeuw vernieuwd werd,

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Drongen [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121114> (geraadpleegd op 18 juli 2018)

fungeert eveneens als parochiekerk van het dorp. Drongen had tot in het midden van de 20ste eeuw een landelijk karakter met gespreide bebouwing van hoeven en kastelen.⁸

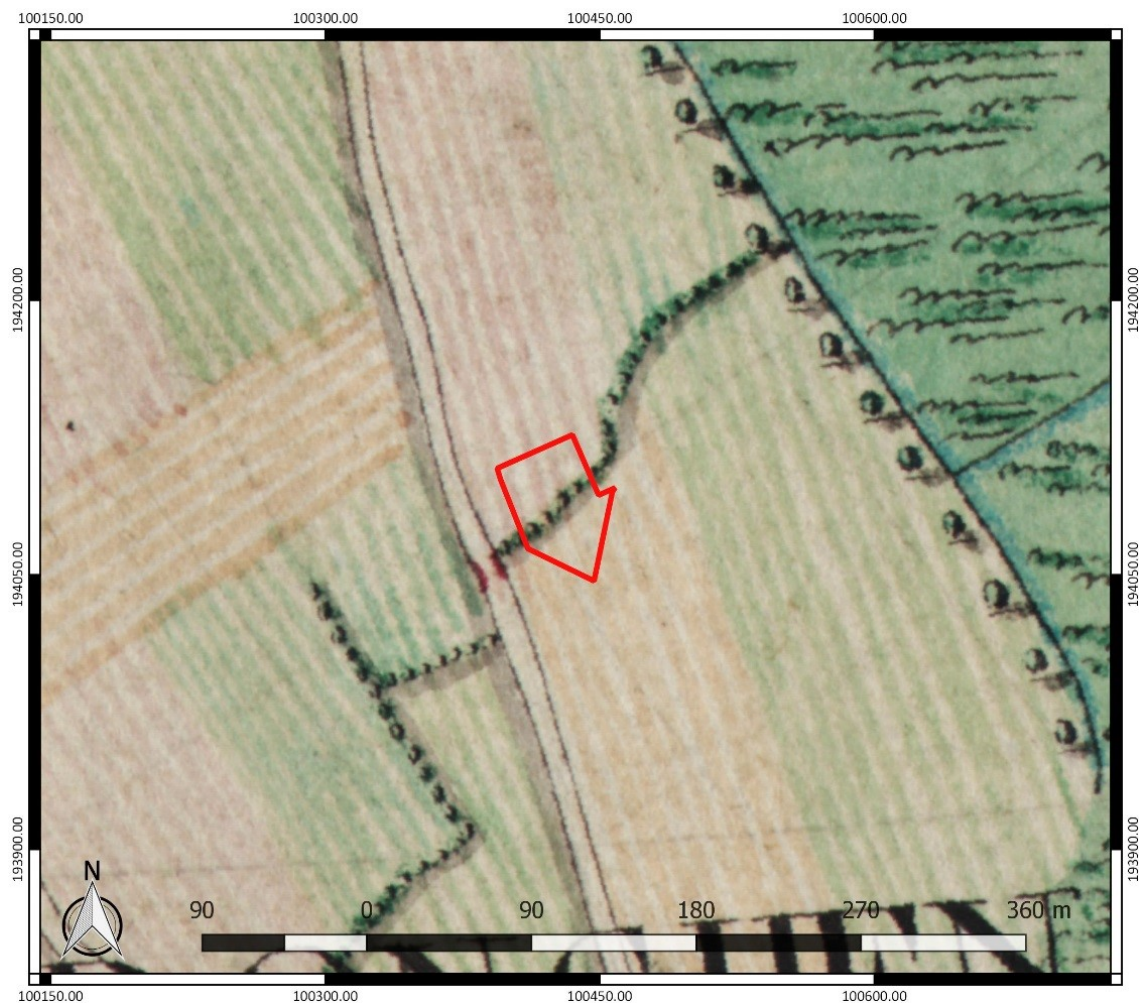
Figuur 16: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 17). Centraal binnen het onderzoeksgebied is een haag te bemerken, die vermoedelijk een waterloop flankeerde, wanneer we het verloop ervan vergelijken met de gegevens van het digitale hoogtemodel (zie hoofdstuk 2.4.1). Ook de aanduiding van een brugje op de kaart ter hoogte van de Mariakerksesteenweg is daar een aanwijzing voor.

De Mariakerksesteenweg is reeds aanwezig ten westen van het terrein. Het onderzoeksgebied bevindt zich ten noorden van de historische dorpskern van Drongen (Figuur 16). Ten oosten en verder ten zuiden is een uitgestrekt complex van graslanden rondom de Leie weergegeven. Het gebied ten oosten is gekend als de Drongense meersen of de Bourgoyen-Ossemeersen. Dit meersencomplex ten westen van Gent, werd ingericht in het overstromingsgebied van een fossiele meander van de Leie. Een netwerk van sloten zorgde voor de drainage van de natte gronden, zodat ze geschikt waren voor grasland. In het hoger gelegen gebied aan de rand van de

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Drongen [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121114> (geraadpleegd op 18 juli 2018)

overstromingsvlakte werden de kouters van Mariakerke en Drongen ingericht als grote akkercomplexen.⁹

Figuur 17: Detail Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) is het onderzoeksgebied nog onbebouwd. Vermoedelijk was het nog steeds in gebruik als akkerland (Figuur 18 en Figuur 19). Een topografische kaart uit 1910 (Figuur 20) toont bebouwing langs de Mariakerksesteenweg. Centraal en in het westen van het onderzoeksterrein is een gebouw te bemerken. Een topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw uit 1950-1970 (Figuur 21) vertoont enkele verschillen. Op deze kaart zijn twee kleine gebouwen te zien in het zuidwesten van het onderzoeksgebied. In het zuidoosten loopt een waterloop. In de omgeving is de bebouwing toegenomen.

⁹Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Bourgoyen-Ossemeersen [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135210> (geraadpleegd op 18 juli 2018)

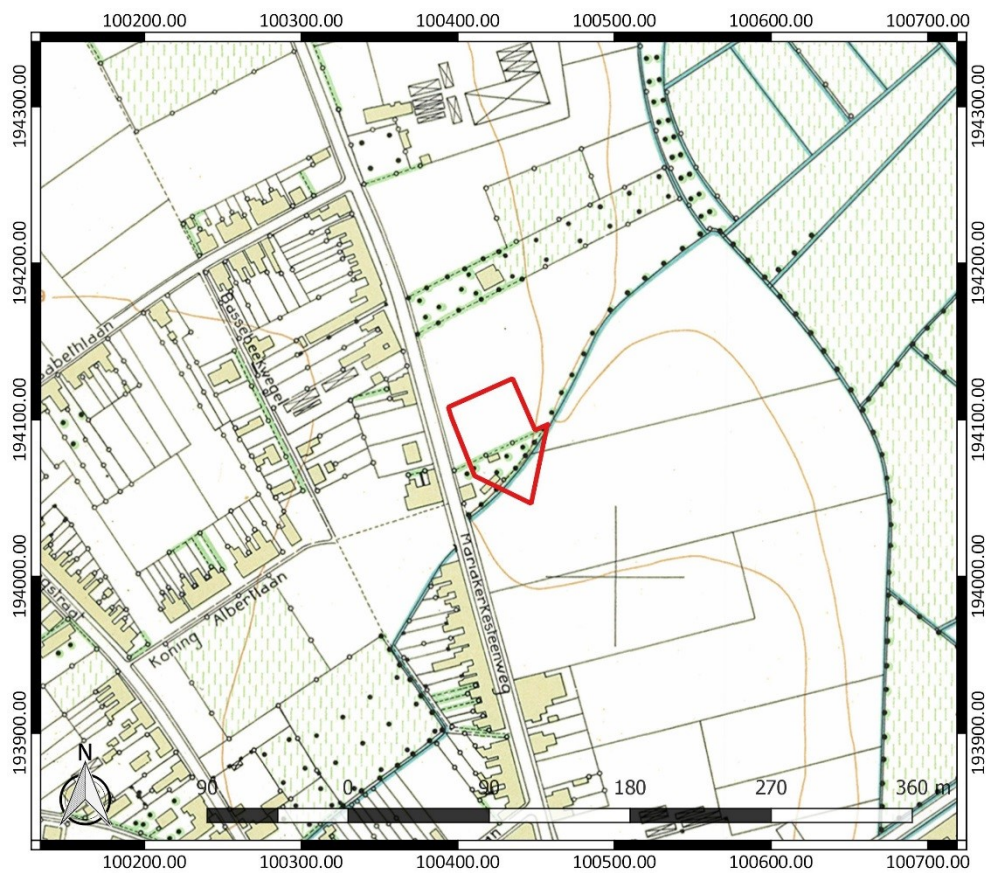
Figuur 18: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 19: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 20: Topografische kaart uit 1910 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 21: Topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw uit 1950-1970 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 22: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

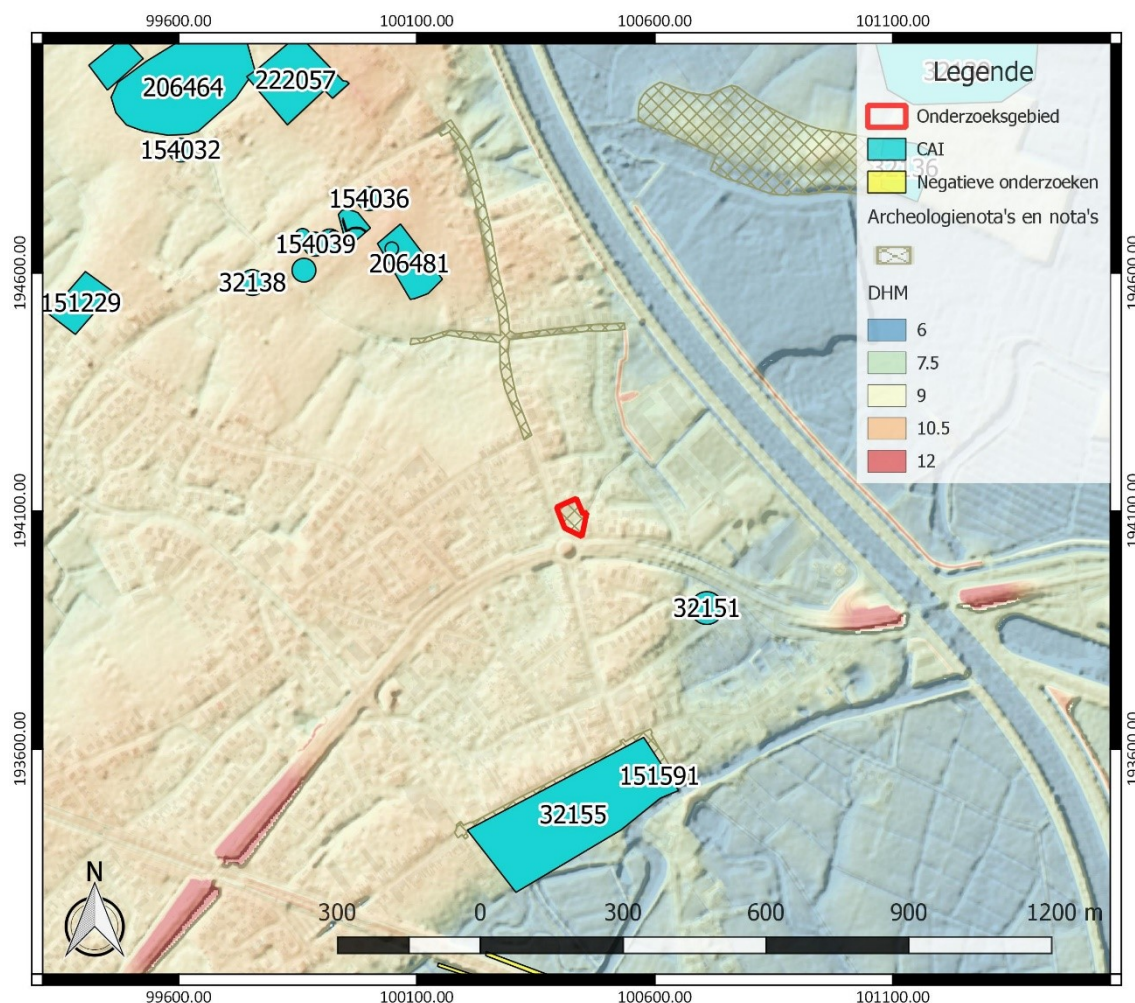

Figuur 23: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 22) geeft een gelijkaardig beeld als de topografische kaart uit 1950-1970. Het noorden van het terrein is nog steeds in gebruik als akkerland. Het zuiden wordt ingenomen door een tuin en grasland. Ten zuidoosten zijn er enkele gebouwen bijgekomen. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 23) toont voor het eerst bebouwing (een autogarage) en verhardingen in het noorden van het onderzoeksgebied. Het zuiden is verder in gebruik als tuin met bomen. Ten zuiden van het onderzoeksgebied zijn de Koninginnelaan en Deinsesteenweg aangelegd. Door de gewijzigde weginfrastructuur die het zuiden van het onderzoeksgebied omgeeft, heeft ook de bebouwing in het zuiden van het onderzoeksgebied een wijziging ondergaan. De omgeving is verder verkaveld. Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7).

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 24 en Figuur 25). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

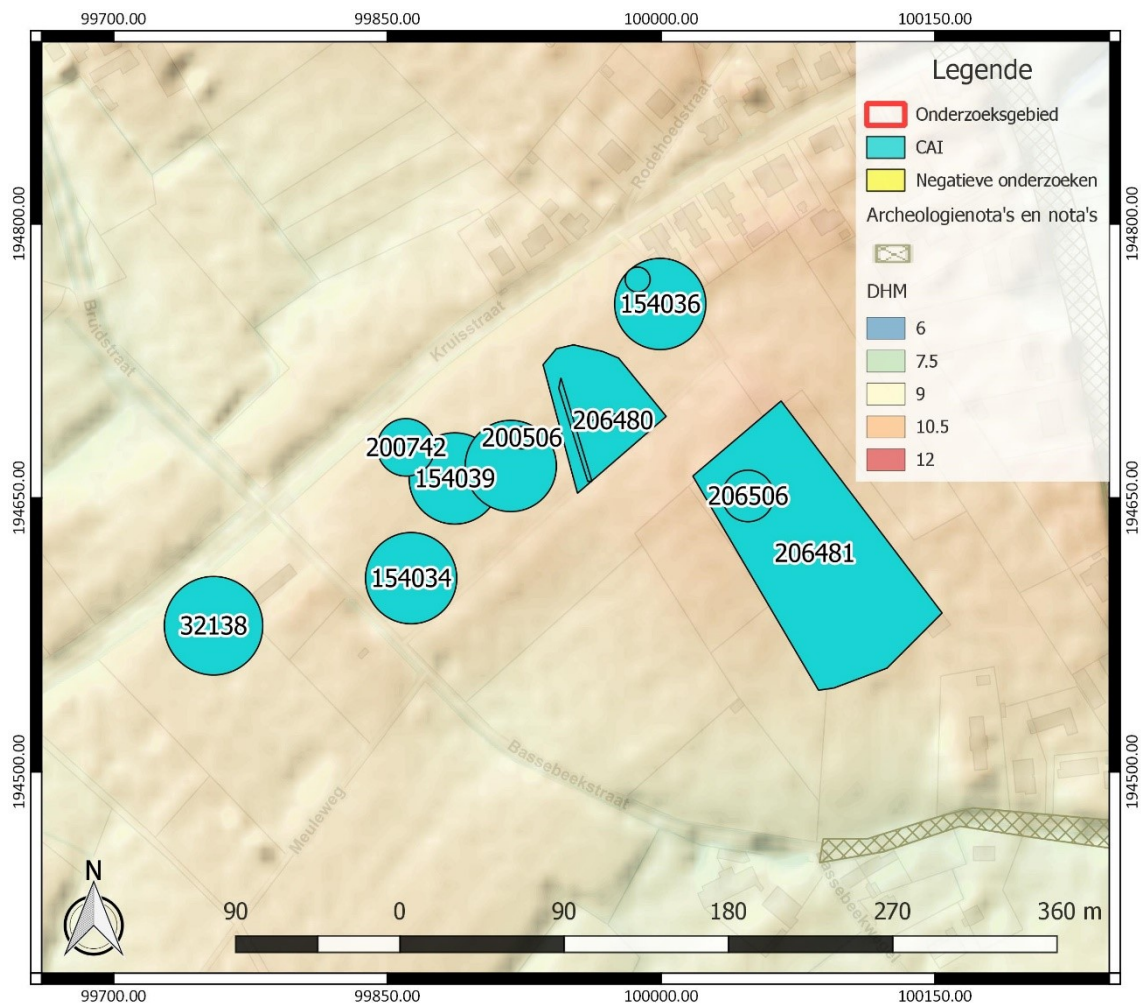

Figuur 24: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerendergoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m, Hillshade DHM 5 m en het GRB (www.geopunt.be)

De meest nabijgelegen resten werden aangetroffen ter hoogte van het kruispunt van de Adriaan Walckiersdreef en de Steenhuisdreef (CAI ID 32151), ten zuidoosten van het onderzoeksgebied. Het

gaat om resten van een motte uit de late middeleeuwen. Er werden sporen van het opperhof en een gracht opgegraven. Van het neerhof werden geen restanten gevonden. Tijdens de opgravingen op deze locatie werden ook scherven aardewerk, een benen dobbelsteen en enkele glasscherven gevonden. Ook werd er bouw materiaal aangetroffen, bestaande uit bewerkte planken, fragmenten van natuursteen (slijp- of maalsteen), bakstenen en dakpanfragmenten. De motte en het vondsmateriaal worden tussen de eerste helft van de 12de eeuw en de 15de eeuw gedateerd.¹⁰

Op grotere afstand ten noordwesten van het onderzoeksgebied werd in de Luchterkerkweg (CAI ID 151229) een losse vondst van lithisch materiaal uit de steentijd gedaan. Ook werd er een middeleeuwse silex aangetroffen en werd er aardewerk uit de middeleeuwen ingezameld.¹¹

Figuur 25: Detailkaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerendergoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m, Hillshade DHM 5 m en het GRB (www.geopunt.be)

Voorts werden in de iets ruimere omgeving voornamelijk sporen vastgesteld door middel van luchtfotografie. Ter hoogte van CAI ID 206481, CAI ID 206485 en CAI ID 206489 (ten noordwesten van CAI ID 206464) werden kuilen van onbepaalde datering opgemerkt. Op locatie CAI ID 206478 en CAI

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 32151, Walckiersdreef/Steenhuisdreef (WSH012), (geraadpleegd op 18 juli 2018)

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 151229, Luchterkerkweg II (geraadpleegd op 18 juli 2018)

ID 206480 waren dan weer grachten te bemerken.¹² Op verschillende locaties (CAI ID 200501, CAI ID 200506, CAI ID 206506, CAI ID 200507 [bij CAI ID 154032] en CAI ID 200742) werden grafheuvels uit de bronstijd waargenomen.¹³ In de omgeving zijn op luchtfoto's ook circulaire structuren te herkennen, die met de grafheuvels in verband gebracht worden. Deze structuren van onbepaalde datering bevinden zich ter hoogte van CAI ID 154032, CAI ID 154034, CAI ID 154036, CAI ID 154038 en CAI ID 154039. De luchtfoto's tonen ook de aanwezigheid van sporen aan ter hoogte van CAI ID 206464.¹⁴

In de omgeving kwamen ook resten uit de Romeinse tijd aan het licht. Ter hoogte van de Bassebeekstraat (CAI ID 32138) werden sporen van bewoning uit deze periode vastgesteld. Er werd ook Romeins aardewerk aangetroffen.¹⁵

Verder zijn er in de ruimere omgeving nog resten uit de middeleeuwen aanwezig. De Norbertijnerabdij van Drongen uit de vroege middeleeuwen bevindt zich ter hoogte van CAI ID 32155. Mogelijk was hier reeds een kerk of bidplaats vanaf de 7de eeuw. De oudste betrouwbare bronnen dateren echter pas uit de 10de eeuw. De kerk zou zes belangrijke bouwcampagnes gekend hebben. Bij opgravingen werden vijf vloerniveaus waargenomen. In de 9de eeuw werd het klooster door de Noormannen een eerste keer vernield. Het werd heropgebouwd onder impuls van graaf Boudewijn de Kale in 884. Abt Egidius Baers liet in 1552 verbouwingen uitvoeren aan het koor van de kerk. Kort nadien, in 1566, viel de abdij ten prooi aan de vernielingen van de beeldenstormers en calvinisten. Het abdijcomplex werd openbaar verkocht in 1579 en werd nagenoeg volledige gesloopt. De monniken verbleven meer dan een eeuw in hun refugiehuis te Gent. Onder abt Frans Schautheet werd de wederopbouw van de kerk aan het einde van de 16de eeuw aangevangen. In de 17de en 18de eeuw werd de wederopbouw en de uitbreiding van de abdijgebouwen gerealiseerd.¹⁶

Op de kaart van Horenbault uit 1619 wordt een complexe site weergegeven. Binnen een grotendeels ommuurd areaal zijn twee naast elkaar gelegen kerken te bemerken. In 1732-1734 werd de kerktoeren wederopgebouwd, nadat die eerder door een brand vernield was. De abdij werd opgeheven en verkocht in 1797. Het gebouwencomplex werd in 1802 gekocht door Lieven Bauwens, die er een katoenfabriek in vestigde. Later deed de abdij dienst als kleurstoffenfabriek. In 1836 werd de abdij aangekocht door de jezuïeten. De gebouwen werden uitgebreid en er werd een nieuwe kapel gebouwd. In 1859 werd een nieuwe kerk opgetrokken, na de sloop van de oude. De 18de-eeuwse toren bleef behouden. Bij de opgravingen kwamen op verschillende plaatsen in het

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 206481, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 206485, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 206489, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 206478, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 206480, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018)

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 200501, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 200506, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 206506, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 200507, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 200742, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 154032, Vliegersmolen Circulaire structuur 507 (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 154034, Vliegersmolen Circulaire structuur 500 (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 154036, Vliegersmolen Circulaire structuur 501 (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 154038, Vliegersmolen Circulaire structuur 506 (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 154039, Vliegersmolen Circulaire structuur 742 (geraadpleegd op 18 juli 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 206464, Vliegersmolen-Bassebeke (geraadpleegd op 18 juli 2018)

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 32138, Bassebeekstraat I (geraadpleegd op 18 juli 2018)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 32155, Norbertijnenabdij (geraadpleegd op 18 juli 2018)

metselwerk, de funderingen of in puinlagen fragmenten voor van laatgotisch beeldhouwwerk in zandsteen en van een romaans doopvont in Doornikse kalksteen. Onder de vloerniveaus kwamen verschillende graven en grafkelders tevoorschijn. Er werden onder meer drie beschilderde grafkelders uit de 13de, 14de en 16de eeuw ontdekt.¹⁷

Ook in de oostvleugel van de abdij (CAI ID 151591) werden resten aangetroffen, waaronder de fundering van een muur in Doornikse kalksteen. Tevens werd vastgesteld dat ter hoogte van het binnenhof een massieve fundering in Doornikse kalksteen aanwezig is, met erbovenop een laag bakstenen, gevolgd door enkele lagen gerecupereerde witte natuursteen.¹⁸

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Bekrachtigde archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving bieden geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties. Daarom lichten we ze hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het uitgevoerde bureauonderzoek geeft aan dat het onderzoeksgebied een gunstige landschappelijke ligging kent en dat in de omgeving al heel wat relevante archeologische waarden gekend zijn. Op basis van deze elementen kunnen we besluiten dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent.

De landschappelijke ligging omvat meer bepaald een hoger gelegen terrein, op korte afstand tot de vallei van de Leie. Vroeger liep ook een waterloop door het onderzoeksgebied. Gekende archeologische waarden wijzen op vondsten uit de steentijd, sporen van begraving uit de metaaltijden, sporen van bewoning uit de Romeinse tijd en de volle middeleeuwen en sporen van religie die reeds teruggaan tot de vroege middeleeuwen.

Voor de nieuwe tijd toont een historische kaart ons dat het terrein in de 18de eeuw in gebruik was als akkerland. Lange tijd bleef het terrein onbebouwd, tot een historische kaart uit het begin van de 20ste eeuw bebouwing in het zuiden van het onderzoeksgebied toont. Vanaf het laatste kwart van de 20ste eeuw zien we ook bebouwing in het noorden van het onderzoeksgebied. De bebouwing in het zuiden van het terrein is gewijzigd, in functie van de aanleg van de Deinsesteenweg en de Koninginnelaan ten zuiden van het onderzoeksgebied.

Vandaag de dag is het onderzoeksgebied voor een groot deel bebouwd en verhard. De bebouwing in het zuiden blijkt – zoals reeds gezegd – in het verleden al een verandering ondergaan te hebben. Dit alles wijst er op dat in het verleden reeds bodemingrepen hebben plaatsgevonden op het terrein. Op

¹⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 32155, Norbertijnenabdij (geraadpleegd op 18 juli 2018)

¹⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 151591, Norbertijnenabdij (2004), (geraadpleegd op 18 juli 2018); Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Norbertijnerabdij [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/26315> (geraadpleegd op 18 juli 2018)

basis daarvan verwachten we dat de bovenzijde van het bodemarchief op een groot deel van het onderzoeksgebied aangetast is.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van de bestaande bebouwing en verharding, de bouw van een winkel, de aanleg van een parking, nutsvoorzieningen en omgevingsaanleg. De bodemingrepen kennen een verstoringsdiepte van gemiddeld 40 tot 80 cm. Plaatselijk, ter hoogte van de loskade, de funderingszolen, de nutsvoorzieningen en de plantkuilen voor bomen, zal de verstoringsdiepte groter zijn. We moeten vaststellen dat het bodemarchief binnen het volledige onderzoeksgebied bedreigd wordt door de bodemingrepen gerelateerd aan de geplande werken.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is een verwachting naar archeologische sporen uit de metaaltijden tot de middeleeuwen. Een steentijd artefactensite zou aanwezig kunnen zijn binnen het onderzoeksgebied, maar door bodemingrepen die in de 20ste eeuw op het terrein hebben plaatsgevonden, is de bovenzijde van het bodemarchief – de zone waar we ook een steentijd artefactensite verwachten – mogelijk aangetast. De geplande werken zullen een negatieve impact op het bodemarchief binnen het volledige onderzoeksgebied hebben. Daarom is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd en verhard is, of begroeid is met gras, struiken en bomen. Landschappelijk booronderzoek kan de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites bijkomend helpen in te schatten. Afhankelijk van het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend booronderzoek nodig. Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is een verwachting naar archeologische sporen uit de metaaltijden tot de middeleeuwen. Een steentijd artefactensite zou aanwezig kunnen zijn binnen het onderzoeksgebied, maar door bodemingrepen die in de 20ste eeuw op het terrein hebben plaatsgevonden, is de bovenzijde van het bodemarchief – de zone waar we ook een steentijd artefactensite verwachten – mogelijk aangetast. De geplande werken zullen een negatieve impact op het bodemarchief binnen het volledige onderzoeksgebied hebben. Daarom is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Reyns, N./R. Ferket, 2018: *Archeologienota Drongen (Gent) – Mariakerksesteenweg 56*, Temse (Rapporten All-Archeo bvba 719).

Vermeire, S./G. De Moor/R. Adams, 2000: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 22 Gent*, Brussel.

4.2 Websites

Cartesius (2020)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2020)
<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2020)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2020)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2020)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2020)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2020)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

